

VREEDZAME COEXISTENTIE?

Het Medisch Comité Nederland-Vietnam en de CPN (1968-1975)

R.F. van Wijk

1. Inleiding

Dit artikel tracht een beeld te schetsen van de verhouding tussen de Communistische Partij van Nederland (CPN) en het Medisch Comité Nederland-Vietnam (MCNV), met name in de periode 1968-1975. In 1968 werd het MCNV opgericht, in 1975 eindigde de oorlog in Vietnam en leidde de spanning tussen een meerderheid in het Comité en de CPN tot een breuk. De centrale vraag voor deze beschouwing is of het MCNV als een mantelorganisatie van de CPN kan worden gezien, of dat het een onafhankelijke positie innam. Een mantelorganisatie is dienstbaar aan een politieke partij, die vaak partijleden op strategische posities weet te krijgen. Volgens critici zou de CPN door infiltratie in het bestuur van het MCNV dit Comité voor haar politieke doelstellingen inzetten. Een oud-medewerker van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD, de voorloper van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst AIVD) merkte op dat in de ogen van de BVD organisaties als het MCNV 'gezien werden als door communisten gedomineerde clubs die als frontorganisatie een instrument waren om de verbreiding van het wereldcommunisme te bevorderen'.¹ De CPN had de schijn van nature tegen. Ze liet zich immers inspireren door het marxisme-leninisme, wat ook inhield dat de partij volgens het leninistische organisatiemodel was opgebouwd. Dit betekende onder meer dat de partij de meest belangrijke organisatie was en moest proberen via de verovering van sleutelposities in aanverwante organisaties deze politiek ondergeschikt te maken aan de partij. Maar aan de andere kant beweerden betrokken communisten dat zij uitsluitend op constructieve wijze deelnamen aan het werk van het Comité en geenszins de bedoeling hadden om het tot een instrument van de CPN te maken. Wie had gelijk?

In deze beschouwing wordt eerst ingegaan op de opstelling van de CPN ten aanzien van de Vietnambeweging. Daarna komt de oprichting van het MCNV in 1968 en zijn politieke opstelling in latere jaren aan bod.

Vervolgens wordt de gespannen relatie tussen beide organisaties beschreven, culminerend in de breuk in 1975.

Het was niet eenvoudig voor dit onderwerp de bronnen te vinden. Het archief van het MCNV, dat gedeponneerd is op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam, is nog niet geordend en daarmee slecht toegankelijk. Het archief van de CPN, dat eveneens door het IISG wordt beheerd, is wel geïnventariseerd, maar bevat weinig referenties naar het MCNV. Ook in de onder haar auspiciën uitgegeven bladen als *de Waarheid* en *Politiek en cultuur* besteedde de CPN weinig aandacht aan het Comité. Het BVD-archief bleef nagenoeg gesloten.² Ter aanvulling op de (betrekkelijk schaarse) bronnen zijn interviews gehouden met bij het MCNV betrokken personen, te weten de oud-bestuursleden mevr. E. de Smit-Kruyt, F. Groenink en M.J. Janse, en de oud-medewerkers A. Stokvis, mevr. R. Besjes en M. van Dullemen.

2. De CPN en de Vietnambeweging

De CPN vond aanvankelijk vrijwel geen aansluiting bij de Vietnambeweging, die in de loop van de jaren zestig van de twintigste eeuw van de grond kwam. Het ingrijpen van de Verenigde Staten in Vietnam leidde ook in Nederland tot massale protesten. De wreedheid van deze oorlog, waarbij bombardementen vanuit de lucht onnoemelijk veel slachtoffers onder de burgerbevolking eisten, kon – voor het eerst in de geschiedenis – iedereen via de televisie in de huiskamer volgen. De CPN was in die tijd echter van mening dat de Duitse herbewapening en het zogeheten ‘Duitse revanchisme’ van groter belang waren dan de oorlog in Vietnam. Voorkomen moest worden dat de aandacht werd afgeleid van het Duitse vraagstuk.³

Daarbij kwam dat het voor de CPN moeilijk was samen te werken met de Vietnambeweging, waarin haar rivaal, de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP), een belangrijke rol speelde. In in het bijzonder hadden de communisten niets op met P. Nak, een voormalig CPN-lid en mede-organisator van de Februaristaking in 1941, die later naar de PSP was overgegaan en één van de gangmakers werd in de Vietnambeweging. Met zowel de PSP als met Nak had de CPN een uiterst moeizame, zo niet vijandige, verhouding. Desondanks zag de CPN na verloop van tijd in dat participatie in de Vietnambeweging van grote betekenis zou kunnen zijn. Langs deze weg zou de partij mogelijk het politieke isolement kunnen doorbreken waarin ze vooral sinds de Koude Oorlog verkeerde, en zou ze (electorale) steun kunnen verwerven onder de jongeren. Het tij leek gunstig, want in de jaren zestig was een ander klimaat gaan heersen dan in de ijzige jaren vijftig.

De anti-imperialistische en anti-kolonialistische CPN eiste het onvoorwaardelijke vertrek van alle Amerikaanse en overige buitenlandse troepen uit Vietnam. Hierbij dient wel de kanttekening te worden geplaatst dat de CPN de strijd in Vietnam beperkt zag tot een strijd op het grondgebied van Zuid-Vietnam, waarbij het Nationale Bevrijdingsfront – de Vietcong – tegenover de regering in (de Zuid-Vietnamese hoofdstad) Saigon stond, die volgens de partij slechts een ‘marionettenbewind’ van Amerika was. In de ogen van de CPN bleef Noord-Vietnam gedurende de gehele oorlog afzijdig. De Amerikaanse bombardementen op Noord-Vietnam troffen dus een niet bij de oorlog betrokken land en waren derhalve misdadig. De Nederlandse communisten ontkenen dus het belangrijkste Amerikaanse motief tot interventie in Vietnam: de infiltratie vanuit Noord-Vietnam naar het zuiden, ter ondersteuning van het Bevrijdingsfront. In de Vietnambeweging bestond overigens over dit punt verdeeldheid.

De aansluiting van de CPN bij de bestaande Vietnambeweging verliep niet erg vlot. In april 1967 richtte de partij een eigen comité op, genaamd ‘Hulp aan Vietnam’, dat geld zou inzamelen ten bate van het Nationale Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam. Op lokaal niveau kwam na 1971 schoorvoetend een vorm van participatie tot stand in plaatselijke ‘Brede Vietnam-comité’s’ – aarzelend in die zin, dat de argwaan jegens de CPN bij andere organisaties nog altijd diep aanwezig was. De samenwerking met de CPN verliep dan ook niet altijd rimpelloos: in de ene plaats waren de communisten coöperatiever dan in de andere – mede afhankelijk van de mate waarin zij bij de leiding betrokken waren. Een andere mogelijkheid om tot samenwerking te komen ontstond op landelijk niveau in het najaar van 1968 met de oprichting van het MCNV.

3. De oprichting en politieke plaatsbepaling van het MCNV

De oprichting van het Medisch Comité Nederland-Vietnam (MCNV) kwam in de eerste plaats voort uit de diepe bezorgdheid die leefde bij een groep medici over het gewelddadige ingrijpen van de Verenigde Staten in Vietnam. Zij zagen de Amerikaanse oorlogsvoering als een volstrekt verwerpelijk optreden van een supermogendheid met een ongekend militair overwicht en de meest moderne bewapening tegenover een straatarm Derde Wereldland, waarbij met name de weerloze burgerbevolking het slachtoffer werd.

Een aantal artsen had zich vanaf 1965 bij de bestaande Vietnambewegingen aangesloten, zoals bij het Nationaal Comité Vietnam van Nak, het Jongerencomité voor Vrede en Zelfbeschikking – waarvan het secretariaat sinds 1965 in communistische handen was⁴ – of de Mobiele

Eenheid Aktiegroep Vietnam, die geadviseerd werd door de chirurg N.J. van Rhijn uit Beverwijk. Ook in lokale Vietnamcomité's waren artsen actief bij medische hulpacties. Door het functioneren van al die verschillende, naast elkaar opererende comité's was de medische hulp veelal versnipperd en vaak niet effectief. Er was derhalve behoefte aan een specifiek medisch comité, dat op professionele wijze een bijdrage wilde leveren aan slachtofferhulp en aan het ondersteunen en opbouwen van de gezondheidszorg in Vietnam. Artsen waren overigens niet de enige beroepsgroep die zich in wilde zetten voor hulp aan Vietnam: er waren ook Grafici voor Vietnam, Kunstenaars voor Vietnam en Schrijvers voor Vietnam.

De zojuist genoemde Van Rhijn had, op bezoek in Parijs, van de Noord-Vietnamese delegatie aldaar vernomen dat een Leidse hoogleraar wereldgezondheidskunde J.H. de Haas buiten alle organisaties om substantiële geldsommen schonk.⁵ Teruggekeerd in Nederland zou Van Rhijn contact opnemen met De Haas. Voor deze laatste was de voornaamste reden zich tegen het Amerikaanse optreden te keren 'de walging en de afkeer van de oorlogstoestanden en het brute geweld van het oorlogsapparaat. Medisch werk houdt het omgekeerde in van wat de Amerikanen in Vietnam deden'.⁶ Wat hem het meest tegenstond was het misbruik van de natuurwetenschappen tegen het volk van Vietnam; daartegen diende een arts zich volgens hem met dubbele inzet te verzetten. De Haas doelde hierbij onder meer op de overschakeling bij de fragmentatiebommen van metalen naar plastic splinters, waardoor die niet meer door een röntgenapparaat waren op te sporen en de behandelende artsen met lede ogen moesten toezien dat de slachtoffers, waaronder veel kinderen, onder hevige pijn bezweken.

Op 18 november 1968 richtten Van Rhijn, De Haas en de internist F. Groenink het MCNV op. Bij het tienjarig bestaan schreef M. van Dullemen, die het Comité een warm hart toe droeg en van 1988 tot 1993 op de loonlijst van het MCNV zou staan, dat de drie oprichters elkaar op voortreffelijke wijze aanvulden: 'Groenink, een vlotte spreker, sterk gericht op brede massa-akties en propaganda; Van Rhijn, een man met steeds opnieuw geniale ingevingen en bruisend enthousiasme. De Haas, iemand die steeds de grote lijnen in de gaten hield en van onvoorstelbare precisie'.⁷ De Haas, die voorzitter werd, had gedurende de bezettingsjaren als kinderarts in de Japanse interneringskampen in Nederlands-Indië gewerkt.

Toen het MCNV werd opgericht bestonden reeds soortgelijke artsencomité's in Engeland, Frankrijk en de Verenigde Staten. Met name het comité in Parijs is het MCNV ten voorbeeld geweest. De doelstelling van het MCNV was het inzamelen van gelden voor aankoop en verzending van medicamenten en medische instrumenten ten behoeve van de

gezondheidsdiensten van Vietnam, en het verstrekken van informatie over de ontwikkelingen in Zuidoost-Azië.⁸ 'Helpen, daar waar de bommen vallen' werd het motto van het Comité, overgenomen uit Engeland waar de leus reeds een tijd in gebruik was. De bommen vielen in Noord-Vietnam en in de door het Bevrijdingsfront gecontroleerde gebieden in het zuiden. Daar moest dus de hulp naar toe. Voor het MCNV was dat geen bewuste politieke keuze, maar een uitvloeisel van zijn doelstelling van het verlenen van humanitaire hulp. Terwijl de bestuurders niet nalieten het onafhankelijke neutrale karakter van het Comité te beklemtonen, beschouwden bepaalde politieke kringen ter rechterzijde, alsmede de BVD, deze keuze wel degelijk als een politieke stellingname. De politicologen P. van Eekert, D. Hellema en A. van Heteren stelden vast dat 'door het ogenschijnlijke niet-politieke karakter het MCNV het mogelijk maakte, dat de bereidheid om humanitaire steun te geven zich aanzienlijk uitbreidde. Door het formeel neutrale karakter verwierf het Comité brede sympathie, hetgeen werd vergemakkelijkt door de gevestigde Nederlandse traditie van humanitaire hulpverlening. Door het feit dat de steun ten goede kwam aan Noord-Vietnam en het Bevrijdingsfront ontkwam het MCNV echter niet aan de indruk dat er wel degelijk partij werd gekozen'.⁹

Het MCNV was niet onder de indruk van de kritiek. 'Wanneer men bewogenheid met de slachtoffers van genocide in Indo-China een politieke stellingname noemt, dan neemt het MCNV een politiek standpunt in. In werkelijkheid is deze stellingname niets anders dan een elementaire menselijke plicht. Het MCNV onthoudt zich van hulp aan het corrupte regime van Saigon. Het MCNV kan alleen verantwoording dragen voor steun aan gezondheidsdiensten, waarvan vaststaat dat zij op onbaatzuchtige wijze medische hulp aan de bevolking verlenen. Dit is het geval in Noord-Vietnam en onder de Voorlopige Revolutionaire Regering in Zuid-Vietnam', aldus het bestuur.¹⁰ De Haas zou later opmerken: 'We waren geen a-politiek comité. We stonden niet neutraal ten opzichte van het wereldgebeuren. We namen stelling tegen de Amerikaanse koloniale politiek.'¹¹

Het criterium op grond waarvan de buitenwacht in Nederland het neutrale karakter beoordeelde en ter discussie stelde was de bestemming van de hulpverlening en niet de eventuele banden met Nederlandse politieke partijen. Door velen in Nederland werd de oorlog in Vietnam in die dagen gezien in het licht van de Oost-Westtegenstelling. Een niet onaanzienlijk deel van de publieke opinie had begrip voor de Amerikaanse kruistocht tegen het communisme. Zodoende kwam het MCNV al vanaf de oprichting bij een deel van de Nederlandse bevolking in een bepaald daglicht te staan. Vanwege de eenzijdige keus voor de slachtoffers in Noord-Vietnam en de bevrijde gebieden in het zuiden zagen

velen het Comité als een spreekbuis van Noord-Vietnam en meenden dat het slechts hand- en spandiensten zou verrichten voor het communistische bewind in Hanoi. De toenmalige correspondent van *NRC Handelsblad* in Tokio, K. van Wolferen, drukte zich duidelijk uit: 'Een eerlijker comité zou zich MCN-Hanoi hebben genoemd, maar zou dan niet zoveel donateurs en medewerkers om de tuin hebben kunnen leiden. Mantelorganisaties mogen als begrip dan uit de tijd en achterhaald zijn, het MCNV fungeert er als spreekbuis voor het regime in Hanoi niet minder goed om'.¹²

Van Wolferen reageerde met zijn stuk op een artikel van A. Claassen en H. van der Linden, bestuurders van het MCNV, waarin deze verklaarden dat het Comité volledig onafhankelijk was.¹³ De NRC-correspondent signaleerde misstanden in de na het einde van de oorlog herenigde delen van Vietnam, zoals het bestaan van dwangarbeid waarbij politieke gevangenen – veelal oud-medewerkers van het regiem van Zuid-Vietnam – tewerk werden gesteld. Ook wees hij op de bootvluchtelingen, die na het einde van de oorlog op grote schaal per schip het land verlieten. Over deze bootvluchtelingen had het MCNV zich nogal eens op lichtvaardige wijze uitgelaten. Het Comité trok aanvankelijk de motieven van de vluchtelingen in twijfel en zag hen als producten van de Amerikaanse of westerse propaganda. Bovendien vroeg het zich af in welke mate men de Vietnamese overheid het drama van de bootvluchtelingen mocht aanrekenen. Volgens het Comité bleven de Verenigde Staten door hun militaire optreden in eerste instantie verantwoordelijk voor de problemen in Vietnam. Later ging het MCNV daar iets genuanceerder mee om. Het feit dat *Amnesty International* in 1983 ruimte kreeg toebedeeld in het jubileumboek van het Comité, getuigde van een meer serieuze en realistische benadering van het vraagstuk van de mensenrechten.¹⁴

Hetzelfde gold voor de houding van het MCNV ten aanzien van het optreden van de Rode Khmer in Cambodja gedurende de jaren 1975-1979. Na de overwinning van deze groepering in 1975 had het Comité nog enig vertrouwen in het optreden van Pol Pot. In 1979 viel het leger van Vietnam Cambodja binnen. Het verdreef daarbij het regime van Pol Pot en stelde vervolgens een Vietnamgezinde regering aan in Phnom Penh. Daarbij werden alle gruwelen bekend die de Rode Khmer het Cambodjaanse volk had aangedaan. De Vietnam-activisten moesten hun visie op de Rode Khmer van Pol Pot nu wel bijstellen – en deden dat ook.¹⁵

Bij de oprichting van het MCNV in 1968 werd als voorwaarde gesteld dat het Comité louter uit artsen zou bestaan en 'geen enkele binding zou moeten hebben met een politieke stroming of een van de bestaande Vietnam-organisaties', aldus mede-oprichter Van Rhijn, die daarmee

vanzelfsprekend ook banden met politieke partijen uitsloot.¹⁶ Om uitsluitend artsen te bereiken werd een advertentie in het artsenvakblad *Medisch Contact* geplaatst. Uiteindelijk werd er een aanbevelingscomité van vijfhonderd artsen van zeer uiteenlopende pluimage gevormd. Vanwege de slechte ervaringen opgedaan met andere Vietnamcomité's, die vaak ten onder gingen aan partijpolitieke conflicten en meningsverschillen, wenste het MCNV verschoond te blijven van partijpolitieke invloeden. Dit ging zelfs zover dat het Comité formeel niet als deelnemer betrokken wilde zijn bij de nationale demonstratie tegen de oorlog in Vietnam, op 6 januari 1973 in Utrecht. Deze organisatorische neutraliteit stond zoals reeds vermeld een expliciete politieke stellingname van het MCNV niet in de weg: het Comité veroordeelde de Amerikaanse koloniale politiek en verklaarde zich voor beëindiging van de oorlog en het vertrek van de Amerikanen.

Het MCNV groeide al snel uit tot een van de belangrijkste hulporganisatie. De donaties stroomden binnen, ook al omdat lokale Vietnamcomité's de gelden die zij inzamelden steeds vaker overmaakten naar het MCNV. In 1969 verkreeg het Comité 126.000 gulden uit collectes; in 1972 was dat bedrag toegenomen tot 1,7 miljoen.¹⁷ Ook het aantal vrijwilligers groeide flink. Het MCNV werd toonaangevend in de nationale Vietnambeweging: landelijke maar ook veel lokale activiteiten werden afgestemd op het werk van het Comité. Het MCNV kende plaatselijke afdelingen, niet alleen om zo het verzamelen van medische hulpgoederen te realiseren, maar ook om een betere samenwerking met de lokale Vietnambewegingen te bewerkstelligen. In de grotere steden nam het Comité als zodanig deel aan de plaatselijke Brede Vietnambewegingen. Vanwege de professionele landelijke werkwijze bij de verzameling en verzending van medische hulpgoederen naar Vietnam nam het MCNV een belangrijke taak over van deze lokale comité's. De plaatselijke afdelingen van de CPN hielden zich vaak afzijdig bij dergelijke acties en kwamen soms – zoals in Groningen – met een eigen collecte ten bate van hun eigen landelijke comité.

4. De gespannen relatie tussen de CPN en het MCNV (1968-1975)

Reeds in een vroeg stadium kwam de nagestreefde onpartijdigheid van het MCNV onder druk te staan. Al vrij snel na de oprichting van het Comité ontstond in het bestuur enig wantrouwen toen bleek dat Groenink, een van de oprichters, opnieuw lid van de CPN was geworden. Dit leidde tot een wijziging van het bestuur.¹⁸ Groenink trad als penningmeester af en werd opgevolgd door de klinisch fysioloog M.J. Janse. Groenink was van zijn achttiende tot zijn eenentwintigste jaar, van 1953 tot 1956, lid van de CPN geweest. Naar aanleiding van de crisis in Hon-

garije in 1956 verliet hij de partij. In de jaren vijftig bleef hij wel lid van de Organisatie van Progressief Studerende Jeugd (OPJS) en het Algemeen Nederlands Jeugdverbond (ANJV) – organisaties die men ook volgens Groenink zelf als mantelorganisaties van de CPN mocht beschouwen. Na de Maagdenhuisbezetting werd hij in juni 1969 weer lid van de CPN. Volgens Groenink voelden de medebestuurders zich beetgenomen, want ze beschouwden hem ten tijde van de oprichting van het Comité in november 1968 als partijlid, terwijl hij het toen niet was. Groenink was het naar zijn zeggen overigens van het begin af aan eens met De Haas en Van Rhijn dat het MCNV geen communistische mantelorganisatie mocht worden, omdat dit ten koste zou gaan van de aanhang van het Comité – en daarmee ook aan de hulp aan Vietnam, die bij hem voorop stond.¹⁹

Overigens was Groenink niet het enige lid van de CPN dat zitting had in het bestuur van het MCNV. Naast hem maakten ook verpleegkundige E. de Smit-Kruyt en de student geneeskunde R.C.J. Smeenk er deel van uit. Groenink beklemtoonde dat zowel hij als de beide andere partijleden in het bestuur van het Comité geen ‘agenten van de CPN’ waren.²⁰ Zij waren overtuigde MCNV-ers, zij het met een communistische visie. Ze wilden graag een bijdrage leveren aan de omvorming van het kapitalisme, maar streefden beslist niet een communistische heilstaat naar Sovjet-model na. Groenink zelf heeft verklaard nooit instructies van de CPN te hebben ontvangen.²¹ Hij kon niet uitsluiten dat zijn partij via de andere twee communistische bestuurders zou hebben geprobeerd invloed te krijgen op het reilen en zeilen van het MCNV. Zelf liet hij zich daarvoor niet gebruiken. ‘Als er één niet-gedisciplineerd CPN-lid rondliep dan was ik dat wel’, stelde Groenink later.²² Zo zou hij in 1971 voor het MCNV naar de DDR zijn gereisd zonder overleg met de partijleiding, die hem dit zeer kwalijk nam. Vanwege de verwijdering tussen de CPN en de Oost-Europese communistische partijen in die tijd mochten partijleden die landen niet zo maar bezoeken. Om elk misverstand te voorkomen en de schijn van connecties tussen het MCNV en de CPN te vermijden, mochten hij en de twee andere communisten nooit namens het Comité op de voorgrond treden. Als het Comité naar buiten trad, waren niet zij maar De Haas en Van Rhijn het gezicht.²³

De Smit verkeerde ook regelmatig op gespannen voet met het bestuur van de CPN, zo verklaarde zij achteraf: ‘Het partijbestuur kon ons als activisten van het MCNV soms wel schieten. Zij vonden me een lastpak. De partij beschouwde mij als iemand, die in een medisch hulpcomité met de bourgeoisie heulde. Natuurlijk probeerden ze wel eens ons instructies te geven maar dan zei ik: “Zorgen jullie maar voor je eigen club!” Wij wisten donders goed dat partijpolitieke invloed funest voor het Medisch Comité zou zijn. De CPN heeft altijd geprobeerd het

belang van de partij voorop te stellen. Dat deed ze in alles. In het maandblad van de partij, *Politiek en cultuur*, stonden herhaaldelijk besluiten gepubliceerd van het partijbestuur, besluiten over activiteiten waarvan ik wist dat ze niet door de CPN waren georganiseerd. De CPN eigende zich deze acties uit frustratie en electorale overwegingen gewoonweg toe.²⁴

De Smit was vanaf het begin bij het MCNV betrokken. Ze werkte als verpleegkundige in het Wilhelmina Gasthuis in Amsterdam en organiseerde daar een bijeenkomst over Vietnam. Naar aanleiding van deze activiteiten nodigde De Haas haar persoonlijk uit zitting te nemen in het bestuur van het Comité. Hij stelde er prijs op dat behalve medici ook een verpleegkundige deel zou uitmaken van het bestuur. Ze was de spil in de organisatie, vooral op het praktische vlak. Zij fungeerde volgens velen als een moederkloek over de vijftig tot zeventig vrijwilligers die hun werk deden op het kantoor aan de Weteringschans. Daaronder waren enkele tientallen communisten, aldus De Smit.²⁵

Groenink en De Smit bagatelliseren de invloed van de CPN op het MCNV, zonder dat de laatstgenoemde die geheel uitsluit. Penningmeester Janse – die Groenink was opgevolgd – is meer uitgesproken: hij meende dat de CPN wel degelijk heeft geprobeerd het MCNV te beïnvloeden. Volgens hem achtten de mensen die lid waren van de CPN loyaliteit aan de partij belangrijker dan trouw aan de doelstellingen van het MCNV. Overigens heeft Janse naar eigen zeggen nooit een conflict gehad met leden van de CPN. Hij erkende dat zij een grote bijdrage aan het praktische werk leverden.²⁶

De opstelling van de CPN ten aanzien van het MCNV is al met al niet eenduidig. Enerzijds zijn er aanwijzingen dat de partij daadwerkelijk heeft gepoogd invloed uit te oefenen, getuige de ‘instructies’ waarover het CPN-lid De Smit spreekt. Zij wordt bijgevalen door de zichzelf op de ‘rechtervleugel’ van het Comité positionerende psychiater A. Pen, die van 1975 tot 1985 bestuurslid was en die rept van een ‘CPN-fractie’ in het bestuur.²⁷ Ook de uitlatingen van Janse wijzen hierop. Daartegenover staat Groenink, die stelt dat de CPN hem nooit opdrachten heeft verstrekt. In het CPN-archief zijn evenmin concrete aanwijzingen gevonden waaruit blijkt dat de partij de gang van zaken in het MCNV naar haar hand wilde zetten.²⁸

Slechts één maal vormde het Comité onderwerp van discussie in het dagelijks bestuur van de CPN, tijdens een zitting in april 1972. ‘MCNV strubbelingen onder druk van De Haas om de partij te laten stoppen met solidariteitsacties’, zo vermeldden de notulen nogal cryptisch. Wat hiermee ook precies mag zijn bedoeld, kennelijk voelde de CPN zich op de een of andere manier lastig gevallen door de Comitévoorzitter: het is mogelijk dat het Comité in het vaarwater van de partij kwam.²⁹ De uit-

spraken van het dagelijks bestuurslid M. Bakker duiden daar ook op: 'MCNV geen belang bij ontploffing nu, moet zich echter beperken tot medische hulp en afblijven van andere zaken en van de partij.' Op geen enkele wijze blijkt evenwel dat de partijleiding tijdens deze zitting een interventie binnen het Comité heeft voorbereid. De CPN voelde zich door bepaalde voornemens of plannen van het MCNV belaagd, waartegen – volgens de notulen – Groenink zich heeft verzet (zonder dat daarbij werd aangegeven dat hij op instructie van de partij handelde). Al met al lijkt het erop dat de CPN meer reactief dan proactief handelde – en dus niet met een vooropgezet plan of volgens een bestaande strategie te werk ging. Wel meende partijvoorzitter H. Hoekstra dat het MCNV niet zonder de CPN kon.³⁰

De verhouding tussen het MCNV en de CPN bleef gespannen, zoals de volgende incidenten laten zien. Het Comité kreeg regelmatig een Vietnamese delegatie – vaak een vertegenwoordiging van de Voorlopige Revolutionaire Regering (VRR) van de Republiek Zuid-Vietnam uit Parijs – op bezoek. Het bestuur nodigde dan de Vietnamese gasten uit ergens te gaan eten; ook werden ze bij De Haas en Groenink thuis ontvangen. De CPN wilde echter ook graag met de vertegenwoordiging spreken. Bestuurslid J. IJisberg benaderde tijdens zo'n bezoek Groenink met het verzoek een bijeenkomst te beleggen van de CPN en de Vietnamese afgevaardigden – dit was de enige keer dat de CPN Groenink vroeg zijn invloed in het MCNV aan te wenden ten behoeve van de partij.³¹ Wie daaraan verder mochten deelnemen, zou de partijtop echter zelf bepalen. Groenink wees het CPN-voorstel af. Hij werd daarin bijgevallen door de bij het gesprek met IJisberg aanwezige ANJV-voorzitter H. de Leeuw, die ook betrokken was bij het zogeheten comité Jongeren voor Vietnam. De Leeuw had begrip voor Groeninks positie en trachtte IJisberg duidelijk te maken dat de partij geen onmogelijke eisen aan het MCNV en aan Groenink diende te stellen; 'Fred moet z'n club ook bij elkaar houden'.³² Een dergelijke zelfstandige houding was in de CPN niet gebruikelijk; de leiding nam in de partij immers een dominante positie in en van de leden werd een gedisciplineerde en loyale opstelling verwacht.

Ook op andere momenten bleek de rivaliteit tussen MCNV en de CPN. Zo bezocht in mei 1974 mevr. Duong Quying Hoa van het ministerie van Volksgezondheid van de VRR met een delegatie als gasten van het MCNV de Technische Hogeschool in Delft. Het bezoek was erop gericht om hen kennis te laten nemen van de voortgang van de werkzaamheden aan een in Nederland gefinancierd en geprefabriceerd ziekenhuis, dat in centraal-Vietnam zou worden opgezet. Het gezelschap nam verder in Amsterdam deel aan de dodenherdenking op de Dam op 4 mei. De CPN en *de Waarheid* wilden Hoa ook graag ontvangen maar ze

bleek erg 'vermoeid' te zijn door het intensieve programma – met dit excuus voorkwam het MCNV dat zij in contact kwam met de Nederlandse communisten.³³

Een ander treffend voorbeeld van de rivaliteit was het bezoek van de Amerikaanse filmactrice en Vietnam-activiste Jane Fonda aan Nederland in januari 1975. Zij maakte een rondreis door Europa om de verschillende nationale Vietnambewegingen bij te staan en hen op te hoogte te brengen van het protest in Amerika en in het bijzonder van haar eigen acties tegen de oorlog (de 'Indo China Peace Campaign'). Het MCNV kreeg van Fonda een brief waarin ze haar diensten aanbood. Samen met het Comité Jongeren voor Vietnam – Fonda was immers met name bij jongeren populair – organiseerde het Comité propagandabijeenkomsten in Amsterdam, Nijmegen en Delft. In plaats van het MCNV de vruchten van het bezoek te laten plukken, probeerde de CPN ermee aan de haal te gaan. Vooral de bijeenkomst in de hoofdstad trok de partij naar zich toe; tijdens die manifestatie 'kraait de CPN victorie... De zaal is tot de nok toe gevuld met voornamelijk CPN-sympathisanten... Er heerst een typische CPN-sfeer'.³⁴ Het partijblad *de Waarheid* deed op enthousiaste wijze verslag van de 'daverende bijeenkomst' in Amsterdam waar wel vijftienhonderd bezoekers waren – zonder een woord te besteden aan het MCNV, dat voor de organisatie tekende.³⁵

Zelfs op 30 april 1975, wat voor het Comité en de CPN een feestelijke dag had moeten zijn, ging het mis tussen beide organisaties. Op deze dag veroverden de troepen van Noord-Vietnam en het Bevrijdingsfront de Zuid-Vietnamese hoofdstad Saigon en maakten daarmee een eind aan de oorlog. Toevallig had het MCNV op deze datum zijn jaarlijkse activistendag gepland in Hotel Krasnapolsky in Amsterdam en daartoe enkele vertegenwoordigers van de VRR uit Parijs uitgenodigd. De twee Vietnamezen hoorden via een transistorradio in de trein dat Saigon was gevallen en de oorlog feitelijk was afgelopen. Op het Centraal Station in Amsterdam werden zij opgewacht door delegaties van het MCNV, van de aan de CPN gelieerde Nederlandse Vrouwenbeweging (NVB) en van het ANJV. Terwijl op straat koninginnedag werd gevierd, vierde men in Krasnapolski de overwinning in Vietnam.³⁶ Tijdens deze bijeenkomst overlegde Groenink met De Haas over zijn plan om de beide Vietnamese gasten de volgende dag op de 1-mei viering van de CPN te laten optreden. De Haas had waarschijnlijk – na alles wat er in de afgelopen jaren was voorgevallen – een dergelijke opzet reeds bevroed en zich hierop voorbereid. Teneinde te voorkomen dat de twee Vietnamezen met hun aanwezigheid de feestvreugde op de CPN-bijeenkomst zouden verhogen, zette hij hen persoonlijk op het Centraal Station op de trein naar Parijs. Districtsecretaris R. Haks van de CPN, die door Groenink ingeschakeld was, had tevergeefs met De Haas gebeld om hem op

andere gedachten te brengen. Groenink reed zelfs nog met een taxi achter De Haas aan naar het station om iets te regelen voordat de trein naar Parijs zou zijn vertrokken – maar hij kwam te laat: de Vietnamezen waren al weg.

5. De breuk in het bestuur, 1975

Vlak daarna kwam het tot een openlijke breuk tussen de CPN en het MCNV. Comité-voorzitter De Haas zou een toenemende communistische invloed in de leiding hebben gesignaleerd, aldus Groenink. De Haas zou daarbij Groenink verweten hebben een agent van het partijbestuur van de CPN te zijn. Groenink was van mening dat De Haas de eenheid van het Comité in gevaar bracht, en dat terwijl de CPN-leden in het bestuur zich al die jaren loyaal hadden opgesteld – zo schreef hij de voorzitter Hij eindigde zijn brief met een regel van de Duitse dichter Berthold Brecht: ‘Die wir den Boden bereiten wollten für Freundlichkeit, konnten selber nicht freundlich sein’. De Haas zou Groeninks brief niet beantwoord hebben.³⁷

Van Dullemen, die zich in politiek opzicht tussen de CPN en de PSP plaatste, verklaarde later dat het conflict tussen Groenink en De Haas een politieke achtergrond had.³⁸ Groenink wilde volgens hem het werk van het MCNV een sterker politiek karakter geven en de vakbeweging meer bij het Comité betrekken. Dat ging de anderen veel te ver. Bureau-medewerker A. Stokvis van het MCNV noemde Groenink ‘de meest principiële van het CPN-smaldeel’.³⁹ Hij had echter niet de indruk dat de CPN het Comité in haar greep wilde krijgen. Volgens G.H. Schreuders, die in de jaren zeventig lid van het dagelijks bestuur van de CPN en redacteur van *de Waarheid* was maar in 1984 met de partij brak, was dat ook nooit de bedoeling van de CPN geweest: de partij zou het altijd hebben gerespecteerd dat het MCNV van begin af aan een humanitair oogmerk had en de politieke partijen – inclusief de CPN – op afstand wilde houden.⁴⁰ Dat communisten als Groenink vanaf de oprichting van het MCNV een behoorlijk aandeel in de werkzaamheden hadden, deed daar volgens Schreuders niets aan af.

De onmin tussen De Haas en Groenink had te maken met de rolverdeling tussen de leden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het MCNV. De groei die het Comité in de jaren na zijn oprichting doormaakte, leidde tot veranderingen in de organisatie. In 1971 werd er naast het bestaande algemeen bestuur, dat vanaf de oprichting in november 1968 fungeerde, een dagelijks bestuur ingesteld. Dit orgaan bestond uit een voorzitter (De Haas), twee secretarissen (Van Rhijn en L.S. Go), en een penningmeester (Janse). Later zou mevr. M. Sloet nog toetreden. Dit dagelijks bestuur vormde het algemeen bestuur samen

met de vier andere bestuursleden, waarvan drie van communistischen huize: Groenink, De Smit en Smeenk. Het lijkt erop dat hier sprake was van een anticommunistische coup, gericht tegen de CPN-leden in het bestuur van het Comité, maar het drietal zou later openlijk verklaren dat het met de nieuwe organisatorische werkwijze en taakverdeling aanvankelijk tevreden was geweest.⁴¹ In de loop van de tijd zou het dagelijks bestuur echter steeds meer macht naar zich hebben toegetrokken; bijvoorbeeld door het algemeen bestuur te weinig bijeen te roepen. Hiertegen had Smeenk al in een vergadering van het algemeen bestuur in oktober 1973 bezwaar gemaakt. De communistische leden van het algemeen bestuur voelden zich buitenspel gezet door het in hun ogen eigenmachtige optreden van het dagelijks bestuur. Hoewel het dagelijks bestuur verbeteringen toezei, bleven de problemen bestaan.

De belangwekkende gebeurtenissen van 30 april 1975 – de val van Saigon en het einde van de oorlog – vormden voor het dagelijks bestuur geen voldoende aanleiding om snel een vergadering van het algemeen bestuur te beleggen. Die vond pas vijf weken later plaats, op 5 juni. Op deze bijeenkomst stelde Groenink namens de drie CPN-leden het bij hen levende ongenoegen aan de orde – wellicht mede vanwege de door De Haas geregisseerde overhaaste aftocht van de beide VRR-vertegenwoordigers.⁴² Groenink stelde voor om het dagelijks bestuur op te heffen en besluiten voortaan door het algemeen bestuur te laten nemen. Over deze suggestie liepen de meningen sterk uiteen, zodat de bestuursleden niet tot een besluit konden komen. Groenink was hierover zeer ontevreden, maar hij bleef aan als bestuurslid. Hij had eerder al eens overwogen terug te treden uit het bestuur van het Comité, maar had zich toen door Joop Wolff – lid van het dagelijks bestuur van de CPN – laten overreden om aan te blijven, vooral om te voorkomen dat het MCNV ‘een anti-communistische organisatie’ zou worden. In de zomer van 1975 kreeg hij opnieuw het advies om te blijven zitten, nu van secretaris Haks van het Amsterdamse partijdistrict. Wederom liet Groenink zich overtuigen.⁴³

Op 31 juli kwam het bestuur opnieuw bijeen. Aanwezig waren de dagelijkse bestuurders De Haas, Janse, Go, Van Rhijn en Sloet en de algemene bestuursleden Groenink en Smeenk – De Smit was door ziekte verhinderd. Niet alleen werd het voorstel om het dagelijks bestuur op te heffen door de leden van dit orgaan verworpen, zij vatten het ook op als ‘een grove motie van wantrouwen’. Groenink was de gebeten hond: één (onbekend gebleven) lid stelde voor hem te royeren. De leden van het dagelijks bestuur waren allen voor dit royement, Groenink en Smeenk stemden tegen. De afwezige De Smit verklaarde zich later solidair met Groenink. Alledrie traden zij uit het bestuur van het MCNV. De breuk was een feit.⁴⁴

Het dagelijks bestuur zei het aftreden van De Smit te betreuren, gezien het vele werk dat zij voor het MCNV had verzet. De Haas trachtte haar nog op 31 juli op andere gedachten te brengen, maar zij maakte duidelijk dat ze niet verder met het bestuur wilde samenwerken. Aangezien De Smit binnen het Comité op handen gedragen werd, was haar vertrek voor de organisatie een gevoelige aderlating.

Op 21 september lichtte het dagelijks bestuur zijn optreden toe in een brief aan het Comité van Aanbeveling, dat bestond uit honderden artsen. Aan de spanningen binnen het bestuur zou een principieel verschil van inzicht ten grondslag liggen. 'Groenink kent aan discussies over partijpolitiek bij het nemen van beslissingen een belangrijke betekenis toe', aldus De Haas c.s., die daarmee doelden op de communistische achtergrond van Groenink en de zijnen: volgens hen zou het drietal 'zich bij steeds meer gelegenheden op een partij-politiek standpunt hebben gesteld'.⁴⁵ Later zou De Haas zeggen: 'Ze deden het overal... Penetratie. Eerst eentje. Dat was Groenink. Korte tijd later waren ze met zijn drieën. Ze wilden zoveel mogelijk partijleden in ons comité hebben. Dat was hun taktiek. Ze wilden de lakens uitdelen. Van het MCNV een partijpolitieke club maken. Ze hebben verloren, maar hun verdiensten hebben we nooit miskend.'⁴⁶ Volgens het dagelijks bestuur had het MCNV geen andere politieke taak dan zich te verzetten tegen het Amerikaanse oorlogsgeweld. Het Comité moest zich verre houden van landelijke partijpolitiek; 'dit impliceert, dat het MCNV elke vorm van identificatie met een politieke partij – welke het ook mag zijn – dient te vermijden'.⁴⁷

Groenink en de zijnen ontkenden zelf ten stelligste dat zij in het MCNV partijpolitiek bedreven zou hebben. Volgens het drietal zou dit ook geen rol hebben gespeeld bij het conflict. In een gesprek met het dagelijks bestuur om tot een oplossing te komen, zou één van hen hebben gezegd, aldus het communistische trio: 'Wij hebben niets tegen communisten, Fred is niet geroyeerd als communist, niet als persoon, maar als bestuurslid, die een motie van wantrouwen indiende.'⁴⁸ Groenink, Smeenk en De Smit verklaarden verder in te stemmen met het streven van het bestuur om het werk van het MCNV buiten de nationale partijpolitiek te houden. Ze stonden bijvoorbeeld destijds geheel achter het besluit om geen formele medewerking te verlenen aan de nationale demonstratie in Utrecht in januari 1973. Wel wezen ze erop dat het MCNV in februari 1975 met een aantal politieke partijen had deelgenomen aan een advertentiecampagne voor verbreking van de banden met de Zuid-Vietnamese regering-Thieu en erkenning van de VRR, die gericht was aan de Nederlandse regering en de Tweede Kamer. In de ogen van Groenink en de beide anderen betekende dit wel degelijk deelname aan de landelijke partijpolitiek.⁴⁹

Medewerkers van het MCNV verzochten voorzitter De Haas het roeyement van Groenink terug te draaien. Een van hen, mevr. M.B. Minnaert, meende dat met het vertrek van het drietal het Comité een politiek eenzijdig karakter had gekregen. Zij waarschuwde De Haas er voor 'dat ondanks het feit dat het bestuur niet anti-communistisch was, het mogelijk scheen dat onder tegenwoordige politieke omstandigheden op deze basis onvermijdelijk vroeg of laat het MCNV in anti-communistisch vaarwater terecht zou kunnen komen. Het MCNV is nu een comité op smalle basis en niet meer het oorspronkelijke breed samengestelde comité'.⁵⁰ Circa zestig vrijwilligers tekenden een solidariteitsbetuiging met de afgetreden CPN-ers. Zij verzochten het dagelijks bestuur om op zijn schreden terug te keren – zo niet, dan zouden zij niet meer bereid zijn voor het MCNV te werken.⁵¹ Toen het bestuur daar niet op inging staakten deze vrijwilligers hun werkzaamheden – zij het met gemengde gevoelens, want ze hadden graag willen doorgaan. Ook Besjes, administratief medewerkster van het MCNV en lid van de CPN, nam met pijn in het hart ontslag. Ze had goed kunnen samenwerken met penningmeester Janse, die volgens haar nooit zo bang zou zijn geweest voor communistische infiltratie als De Haas.⁵² Besjes was in 1971 de eerste betaalde kracht van het MCNV geworden. Toen de activiteiten sterk toenamen en het aantal vrijwilligers groeide, werd zij coördinator op het kantoor. Penningmeester Janse betreerde haar vertrek, maar legde de verantwoordelijkheid bij de CPN, niet bij het MCNV. Hij ging er vanuit dat de leiding van de CPN had verordonneerd dat de communisten niet meer voor het Comité mochten werken.⁵³

Volgens Groenink speelden bij de breuk nog andere motieven een rol. Terugkijkend op het conflict suggereerde hij dat De Haas dacht dat het Comité alleen in aanmerking voor subsidie van de Nederlandse overheid zou komen indien het de communisten uit het bestuur verwijderde. De accountant van het Comité uit die periode had dat in 2000 desgevraagd aan Groenink bevestigd.⁵⁴ Feit is echter dat het MCNV al vanaf 1974 van het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking subsidie ontving.⁵⁵

De perikelen binnen het bestuur van het MCNV leidden tot een verwijdering tussen de CPN en het Comité. Door het uittreden van de drie partijleden uit het algemeen bestuur en het vertrek van de vrijwilligers raakte de onderlinge verstandhouding nogal bekoeld. De contacten tussen beide organisaties zouden daarna zeer beperkt blijven. Kreeg het MCNV voor de breuk al weinig aandacht van de CPN, daarna werd het in *de Waarheid* praktisch doodgezwegen. De laatste advertentie voor het MCNV werd in het partijblad afgedrukt op 6 mei 1975. Daar kwam natuurlijk bij dat na het einde van de oorlog de media de aandacht voor Vietnam verloren. Alleen door de bezetting van Vietnamees grondge-

bied in 1979 door de Volksrepubliek China – die openlijk de zijde van Cambodja had gekozen na de inval van Vietnam in dat land – en de uittocht van de bootvluchtelingen kwam het land aan het eind van de jaren zeventig weer in de westerse media in beeld.

Groenink en andere communisten namen na verloop van tijd weer contact op met het MCNV. In 2003 zou hij weer actief worden voor het Comité, ter gelegenheid van de herdenking van het 35-jarig bestaan dat werd gevierd met een grote manifestatie in Carré in Amsterdam. De CPN bestond toen al lang niet meer.

6. Conclusie

Het MCNV heeft zich ontwikkeld tot een professionele organisatie op het gebied van medische hulp aan het door oorlog geteisterde Vietnam, en overigens ook aan Laos en Cambodja. Ook na het einde van de oorlog in Vietnam in 1975 zou medische ondersteuning worden verleend aan de landen in opbouw, tot op de dag van vandaag. Binnen de Nederlandse Vietnambeweging vervulde het Comité na enige tijd een spilfunctie, mede vanwege zijn professionele werkwijze. Het bestuur wenste politieke discussie te vermijden en politieke partijen buiten de deur te houden. De ervaring had geleerd dat partijgerichte deelname aan activiteiten tegen de oorlog in Vietnam vaak tot hoog oplopende ideologische conflicten leidde, die de beweging uiteindelijk verzwakten. Daarnaast zou het brede mobiliserende vermogen van het Comité schade kunnen oplopen wanneer de organisatie het imago zou krijgen een bijwagen van een bepaalde politieke partij te zijn. Het bestuur van het MCNV wilde dit tot elke prijs voorkomen. Bestuursleden konden lid zijn van een politieke partij, maar niet namens die partij optreden. Dat gold dus ook voor de drie leden van de CPN in het algemeen bestuur.

Het is duidelijk dat zich hierover sinds 1970 spanningen in het bestuur voordeden – alhoewel er weinig aanwijzingen zijn dat de CPN heeft geprobeerd het MCNV voor haar karretje te spannen. Wel drong met name het CPN-lid Groenink in het bestuur van het Comité aan op een duidelijke politieke stellingname van het MCNV. Bovendien pleitte hij voor meer samenwerking met andere organisaties, zoals vakbonden. Het dagelijks bestuur wees dit onomwonden af en zal het streven van Groenink waarschijnlijk als bedreigend hebben ervaren. Groenink en de andere CPN-leden onderhielden incidenteel contact met de partijleiding, die hen echter lijkt te hebben geadviseerd om zich loyaal op te stellen in het bestuur van het Comité, ondanks de ingenomen politieke standpunten. Groenink wilde verder op een zeker moment de CPN laten meeprofiten van de publiciteit van de aanwezigheid van Vietnamese delegaties in Nederland. De Haas trachtte dit juist te voorkomen. De voorzitter

van het MCNV was ongetwijfeld bezorgd dat het onafhankelijke Comité dan te zeer in verband gebracht zou worden met de CPN. Het MCNV was in de ogen van buitenstaanders, en met name de BVD, toch al een door communisten gedomineerde club – alleen al door de eenzijdige bestemming van medische hulp aan het communistische Noord-Vietnam en hun bondgenoten in het Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam. Deze zienswijze van de BVD deed echter onrecht aan het prominente voorzitterschap van De Haas. De hoogleraar domineerde het dagelijks bestuur, dat ook verder uit partijlozen bestond. De CPN-leden namen slechts deel aan het algemeen bestuur en vormden zo een minderheid.

De spanningen binnen het bestuur leidden in 1975 tot een climax. Uit de beschikbare gegevens valt niet eenduidig op te maken wat precies de oorzaak was van de verwijdering van de communisten uit het algemeen bestuur. De leden van de CPN wekten niet de indruk dat zij het MCNV voor partijpolitieke doeleinden wensten te misbruiken, al wilden ze wel meer bij het bestuurswerk betrokken worden. Historisch gezien lijkt enig wantrouwen jegens de CPN – gezien haar leninistische ideologie en organisatievorm – echter wel begrijpelijk, ook al streefde de partij zelf zoals eerder al vermeld niet naar directe bemoeienis met het Comité. De partijtop achtte waarschijnlijk de aanwezigheid van drie leden in het bestuur van het MCNV voldoende: zo bleef men van de ontwikkelingen binnen het Comité op de hoogte en nam men deel aan het debat.

Onderzoek van de archieven van CPN en MCNV bij het IISG wijst niet op een sterke band tussen beide organisaties, integendeel. Uit de door de AIVD/BVD vrijgegeven stukken blijkt evenmin enige directe betrokkenheid van de CPN bij het Comité, maar dit materiaal is verre van volledig. Inzage in het volledige dossier van het MCNV bij de AIVD zou het goed functioneren van de veiligheidsdienst in gevaar brengen, zo luidde de toelichting: wellicht omdat het MCNV nog steeds bestaat. Vooralsnog moet dus de conclusie luiden dat het MCNV niet door de CPN gedomineerd werd, maar dat beide organisaties vreedzaam naast elkaar bestonden.

noten

¹ F. Hoekstra, *In dienst van de BVD. Spionage en contraspionage in Nederland*, Amsterdam, 2004, 52-53.

² Ongetwijfeld zal de Veiligheidsdienst destijds het MCNV hebben geobserveerd. Schrijver dezes heeft in 2005 om inzage verzocht in het relevante materiaal in het BVD-archief. Het 43 bladzijden tellende dossier dat door de BVD werd samengesteld en ter inzage werd gegeven, bestond vooral uit verslagen van bijeenkomsten georganiseerd door het

MCNV. Over de relatie met de CPN werden geen stukken vrijgegeven.

³ Rimko van der Maar, *Welterusten mijnheer de president*, Amsterdam, 2007, 45.

⁴ *Ibidem*, 46.

⁵ P. van Eekert, D. Hellema en A. van Heteren, *Johnson Moordenaar! De kwestie Vietnam in de Nederlandse politiek 1965-1975*, Amsterdam, 1986, 102.

⁶ *Trouw*, 18 november 1978.

⁷ M. van Dullemen, 'Van een kleine kruidenier tot een behoorlijke upermarkt', in: *De Groene Amsterdammer*, 29 november 1978, 11.

⁸ A. Claassen, 'Medisch Comité Nederland-Vietnam. Vijftien jaar medische hulp', in: idem, red., *Vietnam. De toekomst van een volk*, Amsterdam, 1983, 25-28.

⁹ Van Eekert, Hellema en Van Heteren, *Johnson moordenaar!*, 103.

¹⁰ *MCNV-bulletin*, 4 (1973), nr. 2 (mei/juni), 1.

¹¹ Geciteerd in J. Stapel, *De Vietnambeweging in Nederland. De eerste aktieperiode 1964-1968*, Nijmegen, 1982, 141.

¹² Karel van Wolferen, 'Het medisch comité is primair een spreekbuis van Hanoi', in: *NRC-Handelsblad*, 4 mei 1982.

¹³ Antoon Claassen en Henk van der Linden, 'Het Medisch Comité Nederland Vietnam is volstrekt onafhankelijk', in: *NRC Handelsblad*, 3 mei 1982.

¹⁴ Amnesty International, 'Het Vietnam Rapport Mensenrechten. Bezorgdheid en hoop voor de toekomst', in: Claassen, red., *Vietnam*, 166-177.

¹⁵ Claassen: 'We namen klakkeloos over wat de Rode Khmer naar buiten bracht en dachten dat de verhalen over moordpartijen een instrument van het kapitalistische Westen was om de Cambodjaanse revolutionairen zwart te maken. Toen onze Vietnamese vrienden kritiek spuiden op de Khmer, dachten we dat zij afgunstig en bevooroordeeld waren'. Van Dullemen vulde hem aan: 'De Vietnam-activisten hebben de fouten van de Rode Khmer schandalig lang gebagatelliseerd. Ik zelf ook.' Zie J. van Beurden, 'Er is nog genoeg te doen voor de Derde-Wereldbeweging. MCNV 30 jaar', in: *Internationale samenwerking*, 13 (1998), nr. 11 (nov.), 32-33.

¹⁶ Aangehaald in Stapel, *De Vietnambeweging in Nederland*, 141.

¹⁷ Claassen, 'Medisch Comité Nederland-Vietnam', 27.

¹⁸ Van Eekert, Hellema en Van Heteren, *op.cit.*, 102.

¹⁹ Interview met F. Groenink, 30 oktober 2000.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Interview met F. Groenink, 15 maart 2008.

²² Interview met F. Groenink, 30 oktober 2000.

-
- ²³ *Ibidem*.
- ²⁴ Interview met mevr. E. de Smit-Kruyt, 11 oktober 2001.
- ²⁵ *Ibidem*.
- ²⁶ Interview met Ch. Janse, 18 mei 2000.
- ²⁷ A. Pen, 'De bruinrode kleur van prachtige woede', in: *De grote trots van San Go*, Amsterdam, 1992, 20-21; 21.
- ²⁸ Het feit dat er in het CPN-archief geen documenten zijn gevonden die duiden op communistische inmenging in het MCNV, wil op zichzelf genomen natuurlijk niet zeggen dat er daarom geen bemoeienis zou zijn geweest: interventies kunnen hebben plaatsgevonden zonder dat die op enigerlei wijze op paper zijn vastgelegd.
- ²⁹ Wellicht dat dit te maken had met de organisatie van de manifestatie 'Jongeren voor Vietnam' in het Amsterdamse Bos op 29 en 30 april 1972.
- ³⁰ Notulen dagelijks bestuur CPN, 17 april 1972, in: IISG, archief CPN, nr. 330.
- ³¹ Interview met Groenink, 30 oktober 2000 en 15 maart 2008.
- ³² Interview met Groenink, 30 oktober 2000.
- ³³ Interview met De Smit-Kruyt en met mevr. R. Besjes, 11 oktober 2001.
- ³⁴ D. Dijkman, 'Filmroem tegen oorlogsgeweld', in: *Haagse Post*, 25 januari 1975, 6-8; 6, 7.
- ³⁵ *De Waarheid*, 18 en 20 januari 1975 (citaat).
- ³⁶ J. Schneider, 'Vietnam. Prachtig natuurlijk, maar toch...', in: *Haagse Post*, 10 mei 1975, 23; zie ook Van Eekert, Hellema en Van Heteren, *Johnson moordenaar!*, 161.
- ³⁷ Interview met Groenink, 30 oktober 2000.
- ³⁸ Interview met M. van Dullemen, 28 augustus 2006.
- ³⁹ Interview met A. Stokvis, 28 augustus 2006.
- ⁴⁰ Interview met G.H. Schreuders, 28 augustus 2006.
- ⁴¹ Zie hun brief 'Aan de Aktivisten van het MCNV', 2 december 1975, in: IISG, archief MCNV, nr. 7080
- ⁴² Van Eekert, Hellema en Van Heteren, *Johnson moordenaar!*, 161
- ⁴³ Interview met Groenink, 30 oktober 2000.
- ⁴⁴ Het drietal lichtte hun stap toe in de reeds aangehaalde brief 'Aan de Aktivisten van het MCNV'.
- ⁴⁵ Vertrouwelijke brief van het dagelijks bestuur aan de leden van het Comité van aanbeveling van het MCNV, 21 september 1975, in bezit Groenink.
- ⁴⁶ A. Muijen, "'Met Grenada kreeg ik weer even dat Vietnam-gevoel'". Vijftien jaar Medisch Comité', in: *Haagse Post*, 26 november 1983, 20-24; 21.

⁴⁷ Vertrouwelijke brief van het dagelijks bestuur aan de leden van het Comité van aanbeveling van het MCNV, 21 september 1975, in bezit Groenink.

⁴⁸ Brief 'Aan de Aktivisten van het MCNV'.

⁴⁹ *Ibidem*; zie ook: Muijen, ““Met Grenada kreeg ik weer even dat Vietnam-gevoel””.

⁵⁰ Brief mevr. M.B. Minnaert-Coeling, 8 november 1975, in: IISG, archief MCNV.

⁵¹ Brief 6 november 1975, in: IISG, archief MCNV.

⁵² Interview met Besjes, 11 oktober 2001.

⁵³ Interview met Janse, 18 mei 2000.

⁵⁴ Interview met Groenink, 30 oktober 2000.

⁵⁵ N. Fekkes, 'MCNV 1968-1980', in: M. Weijdema en A. Claassen, red., *Vietnam en Cambodja in de jaren 80*, Amsterdam, 1981, 126.